

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра управління імені Олега Балацького

Шифр _____

Наказ ректора

про затвердження теми

«До захисту допускається»
завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ І.І. Рекуненко

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
на тему
«Вдосконалення публічного управління в сфері благоустрою об'єднаних
територіальних громад (на прикладі м.Суми)»

за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

здобувача освіти групи АМ.мз-13с

Бойка Олександра Володимировича

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання

на відповідне джерело _____ **О.В. Бойко**

Науковий керівник

ст.викл. кафедри управління ім.
Олега Балацького,
к.н. держ. управління
Деміхов Олексій Ігорович

Суми 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра управління імені Олега Балацького

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ І.І. Рекуненко

« ____ » _____ 2023р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітня програма «Адміністративний менеджмент»
здобувача освіти групи АМ.мз-13с
Бойка Олександра Володимировича

Тема роботи «Вдосконалення публічного управління в сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад (на прикладі м.Суми)» затверджена наказом по СумДУ №0097-VI від «07» лютого 2023 р.

1. Термін здачі закінченої роботи – 25 січня 2023 року.
2. Мета кваліфікаційної роботи: аналіз діяльності органів місцевого самоврядування в сфері благоустрою територіальної громади в м. Суми та розробка заходів щодо її вдосконалення.
3. Об'єкт дослідження: сфера благоустрою територіальної громади м. Суми.
4. Предмет дослідження: діяльність органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.
5. Кваліфікаційна робота виконується на основних нормативних документах, що регулюють діяльність з благоустрою територіальних громад: Конституція України, Закони України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про благоустрій населених пунктів», «Про рекламу», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про відходи», «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про дорожній рух», «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» та матеріалах «Інспекції з благоустрою міста Суми» Сумської міської ради.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
I	РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	12.12.22
II	РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (НА ПРИКЛАДІ М. СУМИ)	30.12.22
III	РОЗДІЛ III. МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (НА ПРИКЛАДІ М. СУМИ)	20.01.23

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра.

У розділі I студент має:

висвітлити зміст діяльності органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою;

проаналізувати зарубіжний досвід благоустрою території.

У розділі II студент має:

проаналізувати стан сфери благоустрою м. Суми;

зробити аналіз ефективності публічного управління благоустроєм м. Суми.

У розділі III студент має:

розглянути шляхи вдосконалення управління благоустроєм м. Суми;

надати рекомендації щодо удосконалення публічного управління в сфері благоустрою територіальних громад.

Систематизувати розроблені матеріали та оформити роботу.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
I			
II			
III			

9. Дата видачі завдання: 15.11.22р.

Керівник роботи кваліфікаційної _____ ст.викл. кафедри управління ім. Олега Балацького, к.н. держ. управління
Деміхов Олексій Ігорович

Завдання одержав до виконання _____
Бойко Олександр Володимирович

АНОТАЦІЯ

В роботі розглянуто актуальний напрям в сфері діяльності органів місцевого самоврядування – діяльність у сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.

Висвітлено зміст діяльності органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою; проаналізовано зарубіжний досвід благоустрою території.

Надано докладний аналіз стану сфери благоустрою м. Суми; зроблено аналіз ефективності публічного управління благоустроєм м. Суми.

Розглянуто шляхи вдосконалення управління благоустроєм м. Суми. Доведено, що основою публічного управління в сфері благоустрою територіальних громад на сьогодні є: ефективне використання ресурсного та науково-виробничого потенціалу територіальної громади; збалансування загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів в сфері публічного управління благоустроєм; залучення соціально-відповідального бізнесу та громадськості до вирішення завдань благоустрою територіальної громади.

Надано науково обгрунтовані рекомендації щодо рекомендації щодо удосконалення публічного управління в сфері благоустрою територіальних громад.

В роботі доводиться, що перспективними напрямками вдосконалення публічного управління сфери благоустрою територіальних громад, з урахуванням європейського досвіду, можуть стати наступні.

1. Децентралізація повноважень у сфері благоустрою територіальних громад з правом встановлення спеціальних податків, необхідних для наповнення відповідних спецфондів бюджетів територіальних громад.
2. Демократизація систем управління сферою благоустрою.
3. Запровадження нових форм управління сферою благоустрою територіальних громад, у тому числі акціонування та продажу комунальних підприємств, а також залучення неприбуткових організацій.

РЕФЕРАТ

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що включає 47 найменувань. Загальний обсяг магістерської роботи становить 53 сторінки, у тому числі 4 таблиці, 9 рисунків, список використаних джерел на 5 сторінках та додатки.

Актуальність теми обумовлена тим, що благоустрій об'єднаних територіальних громад є головною метою державної політики та діяльності органів місцевого самоврядування. У своєчасному вирішенні питань, пов'язаних з благоустроєм територіальних громад, лежить рівень соціально-економічного розвитку територіальної громади та підвищення якості життя населення

Метою роботи є аналіз діяльності органів місцевого самоврядування в сфері благоустрою територіальної громади в м. Суми та розробка заходів щодо її вдосконалення.

Відповідно до поставленої мети були вирішені наступні задачі:

1. розкрито теоретичні аспекти дослідження діяльності органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.
2. Проведено аналіз діяльності органів місцевого самоврядування м. Суми у сфері благоустрою об'єднаної територіальної громади.
3. Висвітлено можливості вдосконалення управління благоустроєм м.Суми.
4. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення публічного управління в сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.

Предмет дослідження: діяльність органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.

Об'єктом дослідження є сфера благоустрою територіальної громади м. Суми.

Методи дослідження: теоретичні та емпіричні, в тому числі метод узагальнення; метод аналогій; метод систематизації; вивчення матеріалів з теми дослідження, а також нормативних документів; аналіз фактичної документації. Метод дедукції використовувався як метод вивчення загальних питань механізму надання послуг в сфері благоустрою. Порівняльний та економіко-статистичний метод були використані з метою аналізу проблем надання послуг у сфері благоустрою територіальної громади м. Суми та розробки напрямків їх вирішення.

Наукова новизна. Результати дослідження дозволили поглибити теоретико-методологічні засади та розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення публічного управління в сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.

Науково-практична значимість дослідження складається з можливості використати результати проведеного аналізу серед представників об'єднаних територіальних громад, котрі стикаються із проблемами у сфері благоустрою внаслідок відсутності необхідної інформації чи браку досвіду здійснення керівництвом благоустроєм. Отримані положення та висновки, надані практичні рекомендації можуть виявитися корисними для організацій, державних органів влади, інших структур, які займаються питаннями благоустрою.

Ключові слова: територіальна громада, благоустрій, публічне управління в сфері благоустрою.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	12
1.1. Зміст діяльності органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою	12
1.2. Аналіз зарубіжного досвіду благоустрою території	17
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (НА ПРИКЛАДІ М. СУМИ)	24
2.1. Аналіз стану сфери благоустрою м.Суми	24
2.2. Аналіз ефективності публічного управління благоустроєм м. Суми	29
РОЗДІЛ III. МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (НА ПРИКЛАДІ М. СУМИ)	35
3.1. Шляхи вдосконалення управління благоустроєм м. Суми	35
3.2. Рекомендації щодо удосконалення публічного управління в сфері благоустрою територіальних громад	39
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	51

ВСТУП

Актуальність теми нашого дослідження «Вдосконалення публічного управління в сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад (на прикладі м.Суми)» підтверджується наступними умовами:

1) благоустрій об'єднаних територіальних громад є головною метою державної політики та діяльності органів місцевого самоврядування. Саме від своєчасного розв'язання питань, пов'язаних з благоустроєм територіальних громад, з нашої точки зору, залежить рівень соціально-економічного розвитку територіальної громади та подальше постійне підвищення якості життя населення;

2) діяльність органів місцевого самоврядування повинна бути спрямована на проведення комплексу заходів, пов'язаних з благоустроєм територіальних громад і повністю відповідати повноваженням, які визначає законодавство України. Ці заходи повинні відповідати потребам населення і духу часу, тому завжди існує необхідність удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування, у сфері благоустрою ввірених їм територій громади.

Тема, яку ми розглядаємо, досліджена в багатьох наукових розвідках: Барановська (2017); Батанов (2020); Белінська (2019); Ігнатенко (2012) та ін.. Однак велика кількість праць з цього питання не дає підстав для висновку про вичерпаність теми, обраної для нашого магістерського дослідження, так як на сучасному етапі виникають нові проблеми, які необхідно досліджувати, серед яких – саме проблема вдосконалення публічного управління в сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.

Мета дослідження: аналіз діяльності органів місцевого самоврядування в сфері благоустрою територіальної громади в м. Суми та розробка заходів щодо її вдосконалення.

Поставлена мета дослідження передбачає вирішення наступних дослідницьких **завдань**:

1. Розкрити теоретичні аспекти дослідження діяльності органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.
2. Провести аналіз діяльності органів місцевого самоврядування м. Суми у сфері благоустрою об'єднаної територіальної громади.
3. Висвітлити можливості вдосконалення управління благоустроєм м. Суми.
4. Розробити рекомендації щодо вдосконалення публічного управління в сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.

Об'єктом дослідження є сфера благоустрою територіальної громади м. Суми.

Предмет дослідження – діяльність органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.

Методи дослідження. Для розв'язання окреслених завдань та досягнення мети дослідження використано конкретні методи дослідження: теоретичні та емпіричні, в тому числі метод узагальнення; метод аналогій; метод систематизації; вивчення матеріалів з теми дослідження, а також нормативних документів; аналіз фактичної документації. Метод дедукції використовувався як метод вивчення загальних питань механізму надання послуг в сфері благоустрою. Порівняльний та економіко-статистичний метод були використані з метою аналізу проблем надання послуг у сфері благоустрою територіальної громади м. Суми та розробки напрямків їх вирішення.

Наукова новизна дослідження полягає, на нашу думку, в поглибленні теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення публічного управління в сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.

Науково-практична значимість дослідження складається, на нашу думку, в можливості використати результати проведеного аналізу серед представників об'єднати територіальних громад, котрі стикаються із проблемами у сфері благоустрою внаслідок відсутності необхідної інформації чи браку досвіду здійснення керівництвом благоустроєм. Отримані положення та висновки, надані нами практичні рекомендації можуть, як ми вважаємо, виявитися корисними для організацій, державних органів влади, інших структур, які займаються питаннями благоустрою.

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що включає 47 найменувань. Загальний обсяг магістерської роботи становить 53 сторінки, у тому числі 4 таблиці, 9 рисунків, список використаних джерел на 5 сторінках та додатки.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1. Зміст діяльності органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою

Благоустрій території – одне з найважливіших питань сучасного містобудування та формування іміджу територіальної громади. Саме як спеціалізована послуга житлово-комунального господарства в загальній структурі управління міського господарства, послуга благоустрою входить в технологічну підсистему, в якій реалізуються певні завдання. Для комплексу послуг в сфері благоустрою є специфічні системоутворюючі риси, властиві тільки цьому виду послуг.

Під благоустроєм території, згідно Закону України «Про благоустрій населених пунктів» (2015) розуміється «комплекс робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращання мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля».

Для благоустрою території громади використовують цілий комплекс заходів, які спрямовані на забезпечення чистоти території громади, на підтримку в санітарному, фізичному і технічному стані всіх об'єктів благоустрою та їх окремих елементів.

Основними нормативними документами, що регулюють діяльність з благоустрою територіальних громад, є: Конституція України, Закони України: «Про місцеве самоврядування в Україні» (2022), «Про благоустрій населених пунктів» (2015), «Про рекламу» (2022), «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (2021), «Про охорону навколишнього природного середовища» (2022), «Про відходи» (2020), «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» (2022), «Про регулювання містобудівної діяльності» (2022), «Про дорожній рух» (2022), «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» (2022).

Безсумнівно, що благоустрій в містах – центрах територіальних громад – є предметом пильної, особливої уваги зі сторони як органів влади всіх рівнів, так й політичних партій, різноманітних громадських рухів, а також засобів масової інформації та більшості населення. Стан благоустрою кожного міста, особливо обласного значення, віддзеркалює рівень соціально-економічного розвитку нашої країни. Тому беззаперечним, з нашої точки зору, є те, що питання благоустрою в більшості розвинених держав займають одне із провідних місць в політичному та громадському житті суспільства.

Всі надавані в результаті публічного управління послуги із благоустрою території громади потребують максимальної уваги. Це звичайно вся сукупність програм і планів з благоустрою громади, розробка та реалізація всієї сукупності заходів, спрямованих на створення та розвиток естетичності та соціально-екологічної впорядкованості міського середовища.

Основні види робіт з благоустрою представлено нами на Рис.1.1.:

Рис.1.1. Основні види робіт з благоустрою територіальних громад
Джерело: узагальнено автором на основі Ігнатенко (2014)

Згідно чинного законодавства суб'єктами у сфері благоустрою територіальних громад є органи державної влади та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, а також органи самоорганізації населення та громадяни.

Об'єкти благоустрою представлено нами на рис.1.2.:

Рис.1.2. Об'єкти благоустрою територіальних громад

Джерело: узагальнено автором на основі Пряхін (2011)

Правила благоустрою території встановлюються і затверджуються на рівні територіальних громад на основі Закону України «Про благоустрій населених пунктів». Зокрема, на муніципальному рівні встановлюються (пп. 19 П. 1 ст. 14):

- вимоги щодо утримання будівель, споруд та земельних ділянок, на

яких вони розташовані, до зовнішнього вигляду фасадів та огорож відповідних будівель і споруд;

- перелік робіт з благоустрою та періодичність їх виконання;
- порядок участі власників будівель (приміщень у них) та споруд у благоустрої прилеглих територій;
- порядок організації благоустрою території (включаючи освітлення вулиць, озеленення території, установку покажчиків з найменуваннями вулиць і номерами будинків, розміщення і утримання малих архітектурних форм), а також використання, охорони, захисту, відтворення міських лісів, лісів особливо охоронюваних природних територій, розташованих в межах населених пунктів поселення. (Закон України «Про благоустрій», 2015).

Місцеве самоврядування може бути успішним тільки тоді, коли органи місцевої влади можуть організувати ефективно та результативно управління. Якщо використовувати стосовно до органів місцевого самоврядування термінологію П.Друкера, то вони повинні надавати «необхідні послуги», але послуги повинні надаватися ефективно (Батанов, 2020).

На сьогоднішній день розробка індикаторів оцінки ефективності діяльності органів місцевого самоврядування ґрунтується на регламентованому переліку повноважень органів місцевого самоврядування поселень і районів. Тобто, показники, що оцінюють стан і динаміку соціально-економічних процесів при оцінці ефективності діяльності органів місцевого самоврядування, враховуються лише настільки, наскільки місцева влада може в рамках своїх повноважень, компетенції та ресурсів конкретно впливати на ці показники (Білуха, 2017).

Правила благоустрою територіальних громад встановлюють єдині та обов'язкові для виконання фізичними та юридичними особами норми й вимоги в сфері зовнішнього благоустрою та утримання територій в межах територіальної громади. Задачі правил благоустрою представлено нами на рис.1.3.:

Рис.1.3. Задачі правил благоустрою територіальних громад
Джерело: узагальнено автором на основі Вакуленко (2007)

1.2. Аналіз зарубіжного досвіду благоустрою територій

В більшості країн існують стандарти благоустрою – спеціально розроблені довідкові посібники, які застосовуються для полегшення та систематизації всіх етапів проектування благоустрою території. Стандарти носять рекомендаційний характер, але на ділі строго виконуються та високо цінуються професіоналами в області міського планування. Незважаючи на те, що деякі документи визначають досить чіткі критерії елементів благоустрою міста, зазвичай у проектувальників є вибір: використовувати стандартні рішення або розробити особливі деталі.

Хоча процес благоустрою в різних країнах різниться, загальні принципи багато в чому збігаються через схожість завдань. В першу чергу це пріоритет людини як суб'єкта міського життя: сучасні міста заявляють пішоходів і

велосипедистів (рідше – пасажирів громадського транспорту) головними цільовими групами (Акти, 2007).

Для сучасної України, з нашої точки зору, становить інтерес стан регулювання житлово-комунального господарства, в тому числі сфери благоустрою населених пунктів, і комунальних послуг, до яких віднесено послуги щодо поводження з побутовими відходами, в східноєвропейських країнах, й особливо в тих, які мали також соціалістичну історію.

Загальні тенденції, що спостерігаються, пов'язані, по-перше, з виокремленням приватного підприємництва від державного сектору. Під час приватизації відбулося звільнення місцевих органів влади від участі в суто конкурентній сфері діяльності, що, відповідно, дало змогу їм зосередити увагу на питаннях комунального господарства. В більшості східноєвропейських країн цей етап був реалізований швидко на початку перехідного періоду.

По-друге, державні активи комунального господарства, в тому числі сфери благоустрою населених пунктів, передавалися у власність органів місцевого самоврядування.

По-третє, відбулося акціонування компаній та їх продаж у комунальному господарстві, у тому числі у сфері благоустрою населених пунктів. У деяких країнах це відбулося швидко, (наприклад у Польщі та Угорщині, а в інших – повільно, наприклад у Словаччині та Литві. В останньому випадку існували юридичні обмеження продажу акцій у розмірі не більше від 30% (Hlner, 2019).

Поряд з проведенням місцевих економічних реформ були створені нові демократичні системи місцевого самоуправління. Всі ці зміни відбувалися в умовах економічної кризи та державної перебудови. Однак ці системи перебувають у стані постійних змін, що в дійсності наочно відображає спроби реформувати територіальне управління та впорядкувати надання комунальних послуг (Goldberg, 2016).

Неминучим результатом введення ринкових факторів і громадської

участі стала зміна позиції та діяльності органів місцевого самоврядування. Мотивація дій задля виконання основних функцій, у тому числі щодо надання комунальних послуг і сфери благоустрою населених пунктів, була подвійною: по-перше, у сфері комунальних послуг посилювався вплив приватного сектора, по-друге, скорочення фінансування змусило споживачів брати участь в оплаті вартості послуг або брати на себе їх забезпечення в максимально можливому обсязі.

Вибудовані моделі державного регулювання в східноєвропейських та пострадянських країнах мають певні відмінності. Узагальнені результати дослідження щодо розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами державної влади у сфері благоустрою населених пунктів в європейських країнах нами відображено в Таблиці 1.1.:

Таблиця 1.1.

Особливості розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами державної влади у сфері благоустрою населених пунктів в європейських країнах

Країна	Повноваження	Утримання об'єктів благоустрою населених пунктів					
		Поводження з побутовими відходами	Прибирання вулиць	Освітлення вулиць	Дороги	Парки	Місця поховання
Естонія	ОМС*	+	+	+	-	+	+
	ОДВ**	-	-	-	+	-	-
Латвія	ОМС	+	+	+	+	+	+
	ОДВ	-	-	-	+	-	-
Литва	ОМС	+	+	+	+	+	+
	ОДВ	-	-	-	+	+	-
Польща	ОМС	+	+	+	+	+	+
	ОДВ	-	-	-	+	-	-
Чехія	ОМС	+	+	+	+	+	+

	ОДВ	-	-	-	+	-	-
Словаччина	ОМС	+	+	+	+	+	+
	ОДВ	-	-	-	+	-	-
Угорщина	ОМС	+	-	+	+	+	+
	ОДВ	-	+	-	+	-	-
Словенія	ОМС	+	+	+	-	+	+
	ОДВ	-	-	-	+	-	-

*ОМС –органи місцевого самоврядування;

**ОДВ –органи державної влади.

Так, наприклад, згідно законів *Естонії* до завдань місцевих органів влади, крім іншого, входять такі види діяльності у сфері благоустрою населених пунктів:

- організація комунальних послуг;
- організація утилізації відходів; утримання місць загального користування шляхом:
- створення муніципальних садів та парків, а також інших зон зелених насаджень;
- організація утримання муніципальних вулиць і доріг, майданів та зон зелених насаджень літом та зимою;
- планування та утримання кладовищ; планування та адміністрування кладовищ;
- планування та адміністрування вулиць, майданів та доріг, а також утримання та будівництво державних доріг;
- залучення фінансування на утримання та будівництво державних доріг; планування та організація дорожнього руху;
- встановлення дорожніх знаків, світлофорів та огорож, а також розмітки муніципальних вулиць і доріг;
- облаштування автостоянок; контроль за використанням муніципальних доріг.

Також у державному бюджеті передбачається фінансування діяльності щодо муніципальних вулиць і доріг. (Goldberg, 2016).

Відповідно до законів *Латвії* до завдань місцевих органів влади (Hner, 2019).крім іншого, входять такі види діяльності у сфері благоустрою населених пунктів:

- утримання культурних пам'яток; підтримка та оновлення будинків і територій навколо них;
- забезпечення санітарних умов;
- розміщення рекламних матеріалів, об'яв та іншої інформації в загальних місцях;
- утримання загальних місць, парків та природних резервів;
- організація надання муніципальних послуг (у тому числі збирання та перевезення побутових відходів);
- підтримка території в належному стані (будівництво, реконструкція, підтримка стану вулиць, доріг, майданів, створення кладовищ та їх утримання).

Питання будівництва та експлуатації доріг у Латвії вирішуються спільно місцевими та державними органами влади.

У *Польщі* держава поклала на муніципалітети обов'язок щодо задоволення основних потреб міської спільноти (Hner, 2019).

До завдань муніципалітетів серед іншого належить вирішення питання, що безпосередньо пов'язані зі сферою благоустрою населених пунктів, а саме: підтримка місцевих доріг, вулиць, мостів та дорожнього руху; прибирання побутових відходів; утримання громадських парків; утримання кладовищ. Муніципалітети є юридичними особами та можуть приймати місцеві нормативно-правові акти, положення яких є обов'язковими на їх території. Державні адміністрації можуть передавати частину своїх повноважень муніципалітетам за законом або за домовленістю з повним фінансуванням такої діяльності (Goldberg, 2016).

Муніципалітети спільно можуть утворювати «Комунальні союзи» для спільної діяльності з надання комунальних послуг, наприклад, поводження з побутовими відходами. Також у Польщі існує спільна відповідальність муніципалітетів та центральної влади за дороги.

В *Угорщині* муніципалітетам надані державою широкі господарські повноваження. Вони можуть виконувати будь-які господарські повноваження не заборонені законодавством. Законодавство дозволяє муніципалітетам об'єднуватися в асоціації для вирішення загальних завдань, однак існують певні вимоги до цього. Тут існують обов'язкові та необов'язкові муніципальні послуги. Муніципалітети серед іншого мають вирішувати питання, що безпосередньо стосується сфери благоустрою населених пунктів, а саме:

- утримання муніципальних кладовищ;
- утримання місцевих доріг та місць загального користування;
- підтримка громадської санітарії споруд з переробки відходів;
- утримання громадських місць; освітлення вулиць.

Для фінансування системи переробки побутових відходів муніципалітети мають право звернутися до Національної Асамблеї на отримання субсидії (Goldberg, 2016).

З урахуванням європейського досвіду, слід запропонувати такі важливі напрями удосконалення сучасного державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів в Україні:

- децентралізація повноважень у сфері благоустрою населених пунктів з правом встановлення спеціальних місцевих податків, необхідних для наповнення відповідних спецфондів бюджетів територіальних громад;
- демократизація систем управління сферою благоустрою;
- запровадження нових форм управління сферою благоустрою населених пунктів, у тому числі залучення неприбуткових організацій;
- стимулювання постійних поліпшуючих нововведень – як в управлінні сферою благоустрою населених пунктів, так і в розвитку системи

відповідних об'єктів та їх технічному забезпеченні;

- запровадження обов'язковості проведення конкурсних змагань у сфері благоустрою населених пунктів між виконавцями та вдосконалення правовідносин з ними, зокрема партнерських і взаємодоповнюючих - на договірній основі;

- запровадження в Законі України «Про житлово-комунальні послуги» комунальних послуг, у тому числі у сфері благоустрою населених пунктів;

- удосконалення законодавства щодо вимог до співпраці та концесій комунального майна у сфері благоустрою населених пунктів;

- удосконалення системи контролю та підвищення відповідальності перед органами державної влади та громадськістю.

РОЗДІЛ II.
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ
БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
(НА ПРИКЛАДІ М. СУМИ)

2.1 Аналіз стану сфери благоустрою м.Суми

Сумська міська територіальна громада створена 24 квітня 2019 року – до складу Сумської міської ради було приєднано Піщанську сільську раду. до Сумської міської ради.

21 жовтня 2020 року територію громади було розширено шляхом включення наступних сільських територіальних громад: Стецьківської, Битицької та Великочернечинської, – відповідно було створено старостинські округи.

На сьогодні в складі Сумської міської територіальної громади 21 населений пункт (Додаток А). Центром Сумської міської територіальної громади є м. Суми.

Станом на 01.09.2020 житловий фонд міста Суми складав 1821 житлових будинків різних форм власності площею 6214,3 тис.кв.м, з яких (Рис.2.1. та 2.2.):

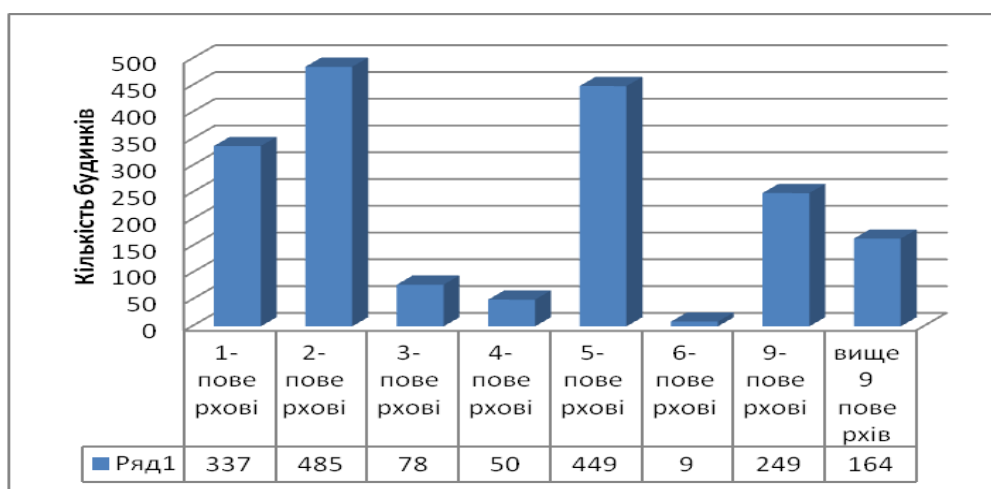

Рис.2.1.: Характеристика житлових будинків м. Суми за етажністю:

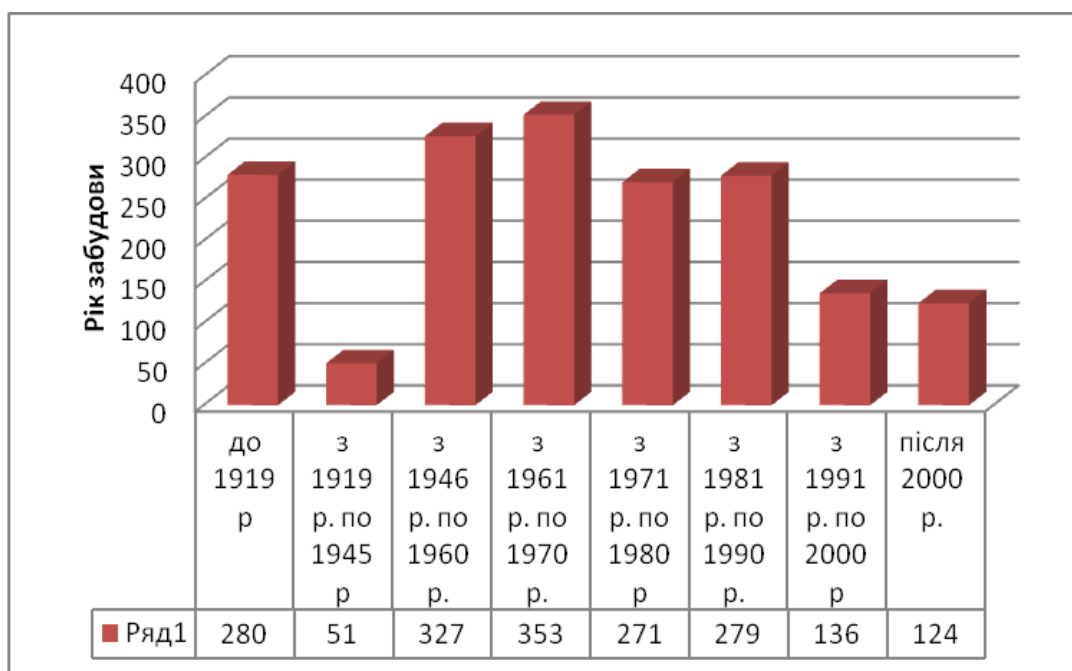

Рис.2.2. Характеристика житлових будинків м. Суми за роками заbudови:

В Сумській міській раді благоустроєм займається «Інспекція з благоустрою міста Суми» Сумської міської ради. ЄДРПОУ: 39578005. Організаційно-правова форма: орган місцевого самоврядування. Дані про початок діяльності: 05.01.2015. Основний напрямок діяльності: 84.11 – державне управління загального характеру. Офіційна адреса: Україна, 40035, Сумська обл., місто Суми, вулиця Харківська, будинок 41.

Засновник: Сумська міська рада, 23823253, Україна, Україна, 40030, Сумська обл., місто Суми, Майдан незалежності, будинок 2, розмір внеску до статутного фонду – 0,00 грн. Обсяг статутного капіталу (грн.): 0,00.

Посадові особи: Голоп'оров Руслан Володимирович; 01.01.2015 – керівник.

Статутна інформація: діє на підставі установчих документів, затверджених засновниками (учасниками).) Форма звітності: повна (бюджетна).

Ми зробили аналіз звітності підприємства (Розроблені Програми та залучені кошти) на основі порталу відкритих даних на сайті Інспекції з благоустрою, Сумської міської ради (в таблицях СМР) та Державної податкової служби України за 2019-2021 роки (Таблиці 2.1.- 2. 2):

Таблиця 2.1.

Аналіз розроблених Програм та напрямів діяльності

№	Програма	Розробник	Завдання Програми	Учасники
1.	Міська Програма захисту населення та території м. Суми від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	ВК СМР	<ul style="list-style-type: none"> – Забезпечення утилізації небезпечних речовин, виявлених на території м.Суми – Утримання міського захищеного пункту управління з проведением цього кап. Ремонту – Створення мат.-технічного резерву міста – Будівництво нової місцевої системи централізованого оповіщення про загрозу у м. Суми 	Відділ охорони здоров'я СМР, управління освіти та науки СМР, управління кап. Будівництва та дор. Госп-ва СМР,
2.	Комплексна Програма управління та ефективного використання майна ком. власності та зем. ресурсів терит. громади м. Суми	Департамент забезпечення ресурсних платежів СМР	<ul style="list-style-type: none"> – проведення земельних торгів (аукціонів) для отримання права власності та оренди на земельні ділянки, вільні від забудови, що передбачає їх попереднє формування; – цільового призначення земельних ділянок для приведення його у відповідність до вимог містобудівної документації, – здійснення поділу земельних ділянок; – ресстрація земельних ділянок зон рекреаційного та іншого природоохоронного призначення для здійснення заходів з їх збереження. 	Департамент фінансів, економіки та інвестицій СМР, департамент інфраструктури міста СМР, управління освіти і Науки СМР, виконавчий Комітет СМР, відділ культури та туризму СМР
	Програма охорони навколишнього	ВК СМР	– Зменшення впливу діючих виробництв на атмосферне повітря;	Департамент фінансів, економіки та

	<p>природного середовища м. Суми на 2019-2021 роки</p>		<ul style="list-style-type: none"> – Зниження рівня забруднення водних ресурсів; – Поліпшення екологічного стану водних об'єктів, у т.ч. відновлення та підтримання сприятливого гідрологічного режиму; – Поліпшення технічного стану та благоустрою водойм; – Збереження площ зелених зон та забезпечення якісного озеленення; – Очищення міського середовища від негативних наслідків буреломів, вітровалів; – Належне утримання та розвиток об'єктів природно – заповідного фонду; – Контроль за місцями чи об'єктами розміщення відходів для запобігання шкідливому впливу їх на навколишнє природне середовище та здоров'я людини; – Забезпечення належного утримання ВК СМР безпритульних тварин. 	<p>інвестицій СМР, департамент інфраструктури міста СМР, управління освіти і Науки СМР, виконавчий Комітет СМР, відділ культури та туризму СМР</p>
	<p>Комплексна цільова програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства Сумської міської територіальної громади на 2021-2023 роки</p>	<p>Департамент інфраструктури міста</p>	<p>капітальний ремонт покрівель;</p> <ul style="list-style-type: none"> - утеплення та облицювання зовнішніх стін; - капітальний ремонт та заміна внутрішньобудинкових систем; - капітальний ремонт водопідігрівачів; <p>утримання прибудинкових територій у належному санітарно-технічному стані.</p>	<p>Департамент інфраструктури міста СМР, управління капітального будівництва та дорожнього господарства СМР, управління архітектури та містобудування СМР, комунальні підприємства СМР та інші суб'єкти господарювання</p>

Таблиця.2.2

Кошторис Програм благоустрою м. Суми на період з 2019-2021 рр.

№	Програма	Кошторис усього (тис.грн)	2019	2020	2021
1.	Міська Програма захисту населення та території м. Суми від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	72,807, 437	29,728, 637	22637,3	20441,5
2.	Комплексна Програма управління та ефективного використання майна ком. Власності та зем. Ресурсів терит. Громади м. Суми	8641	4031	2280	2330
3	Програма охорони навколишнього природного середовища м. Суми на 2019-2021 роки	183070,93	40,312,6	125,048,33	17710.0
4	Комплексна цільова програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства Сумської міської територіальної громади на 2021-2023 роки	2320465,49	822286,64	724342,8	773836,05
	Загалом:	2584984,857	896358,877	874308,43	814317,55

Таким чином, ми бачимо, що розроблено 4 комплексних Програми з благоустрою, на які було закладено на 3 роки 2584984,857 тис. грн. Проаналізуємо ефективність використання закладених коштів та реалізації Програм.

2.2. Аналіз ефективності публічного управління благоустроєм м. Суми

Як ми вже зазначали вище, сфера благоустрою відноситься до числа найбільш важливих сфер публічного управління. Але на жаль, на сьогодні розвиток та функціонування цієї сфери ускладнюється наявністю низки проблем, до яких відносяться законодавчі, управлінські, майнові, екологічні, фінансові, економіко-організаційні та інші.

Так, наприклад, існуюча законодавчо-нормативна база вкрай недостатня та недосконала, управлінці зважають на те, що вона не враховує, й, відповідно, недостатньо забезпечує взаємовідносини підприємств і організацій галузі зі споживачами послуг.

Також благоустрій міста залежить від обсягів повноважень владних органів. В місті Суми управління благоустроєм забезпечується перш за все «Інспекцією з благоустрою міста Суми» Сумської міської ради, іншими органами виконавчої влади, що знаходить вираження в ремонті та утриманні об'єктів благоустрою та загальному (комплексному) благоустрої території міста

Яскравим показником благоустрою території громади є стан зелених насаджень в місті. Загальна площа «зелених легенів міста» в Сумах на кінець 2021 року складала 1417,2 га, площа парків і скверів – 160,3 га. Доглядом було охоплено 135 га зелених насаджень.

Так, КП «Зелене будівництво» СМР постійно виконує роботи по санітарному утриманню скверів та парків міста (систематичне очищення доріжок, вивезення опалого листя, очищення урн від сміття, косіння трави на газонах): Рис. 2.3. Щорічно комунальним підприємством, згідно звітам СМР, висаджується майже 250 тис. штук квітів однолітників та майже 50 тис. штук багаторічних квітів.

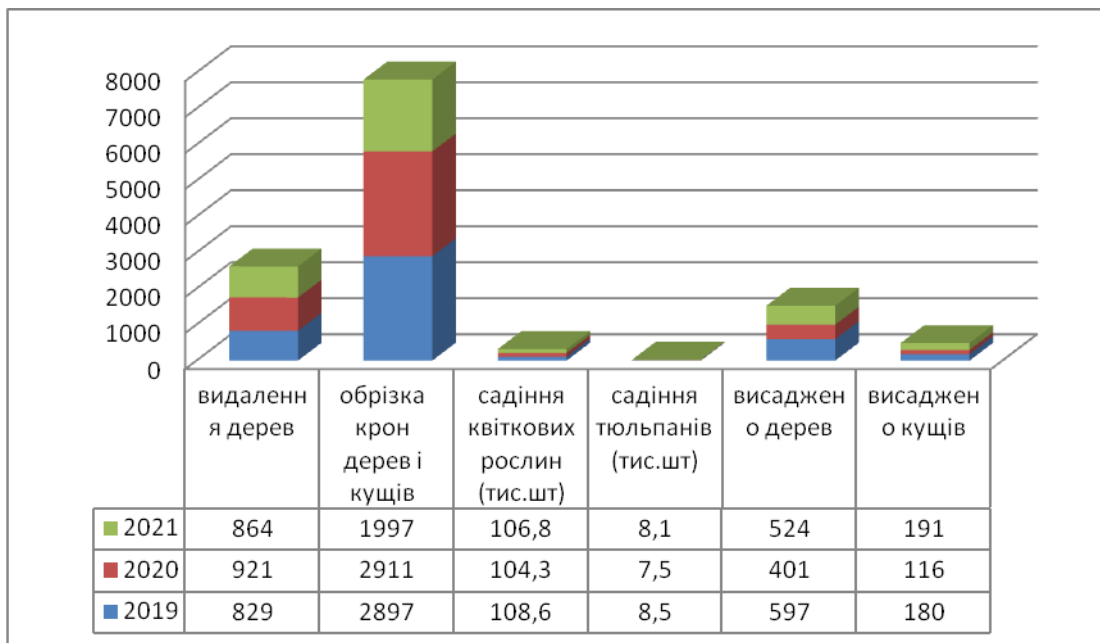

Рис.2.3. Робота Кп «Зелене будівництво» за 2019-2021 рр.

На Рис. 2.4. нами представлено різницю між видаленими та посадженими деревами:

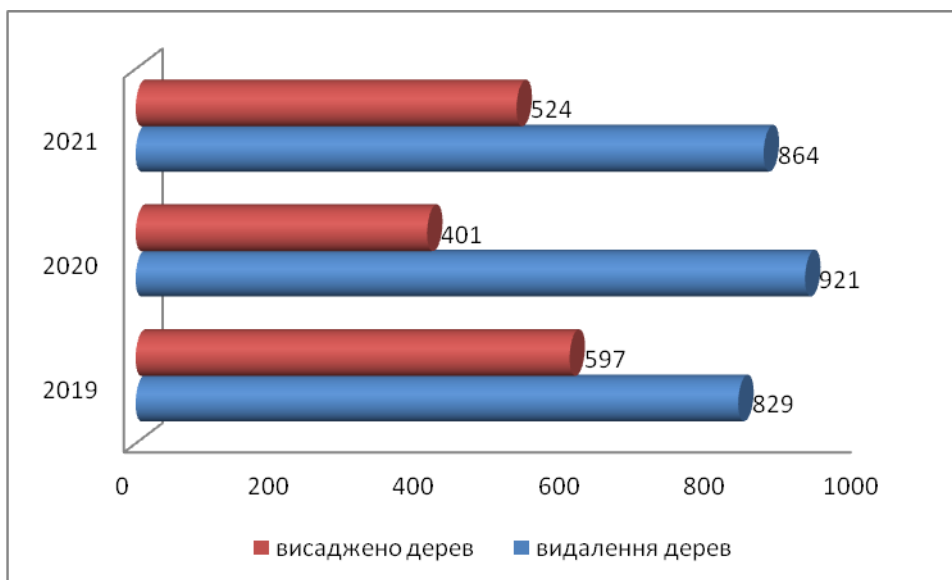

Рис.2.4. Видалені та посаджені дерева у м. Суми за 2019-2021 рр.

Погодно-кліматичні умови, які постійно змінюються, несприятлива дія антропогенних факторів за останні декілька років спричинили різке погіршення стану зелених насаджень у місті. Старі дерева вирубаються більш швидкими темпами, ніж насаджуються нові. Так, наприклад, вирублена більшість дерев в сквері біля дитячої лікарні ім. св.Зинаїди по вул. Троїцькій, частина дерев в парку Асмолових. Тому, на нашу думку, є необхідність збільшення обсягів висадки нових дерев, кущів, відновлення та створення нових газонів, створення нових зелених рекреаційних зон.

Також практично не проводяться роботи по облаштуванню та утриманню існуючих скверів та парків, які з роками втрачають естетичний вигляд.

Поточний ремонт та утримання мереж систем вуличного освітлення в місті Суми здійснює КП ЕЗО «Міськвітло» СМР за рахунок коштів бюджету Сумської міської територіальної громади.

Електричні мережі вуличного освітлення територіальної громади на кінець 2021 року склали 614,917 тис. км електромереж, загальна кількість світильників різних типів була 16520 шт., з яких 8895 шт. – енергозберігаючі світильники. Результати роботи КП ЕЗО «Міськвітло» представлено нами на рис.2.5.:

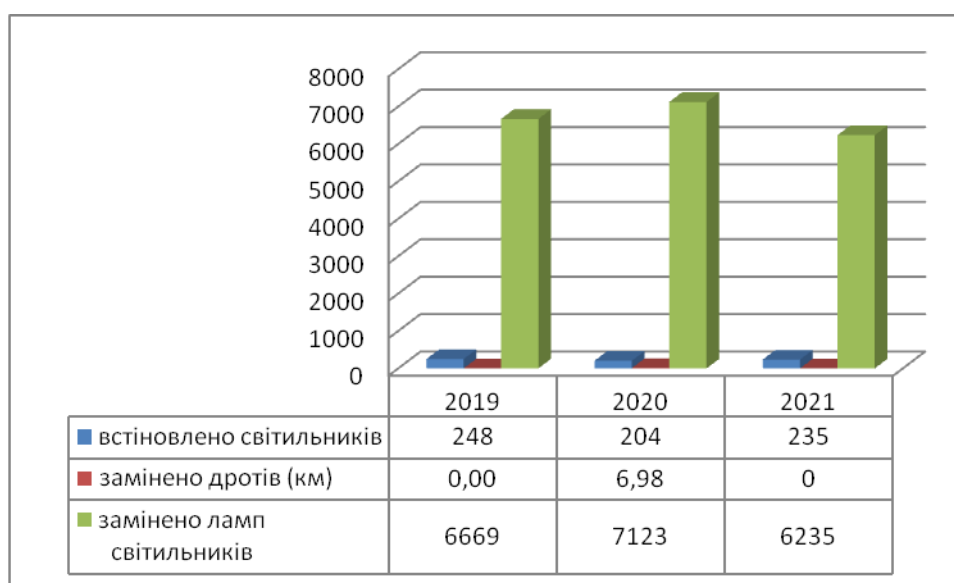

Рис.2.5. Результати роботи КП ЕЗО «Міськвітло» СМР за 2019-2021 рр.

В 2019 році на замовлення Департаменту проводився капітальний ремонт мереж вуличного освітлення: по проспекту Курському; від пішохідного мосту по вулиці Прокоф'єва до виходу з парку ім. І.М. Кожедуба (по дамбі) та капітальний ремонт електричних мереж вуличного освітлення від ТЦ «Мануфактура» до пішохідного мосту по вул. Прокоф'єва. По зазначеним об'єктам прокладено 4 551,23 метрів мережі; встановлено 60 опор та 195 світильників.

За 2020 рік виконано капітальний ремонт електричних мереж вуличного освітлення на території міського пляжу в Парку ім. І.М.Кожедуба, –встановлено 48 опор, 78 світильників, прокладено кабелю на довжині 1 км 46 метрів.

КП «Спеціалізований комбінат» СМР займається утриманням та благоустроєм міських кладовищ та за 2019-2021 рр. виконало наступні види робіт:

- поховання безрідних громадян на кладовищах міста (кладовище 4ї насосної станції);
- ремонт твердого покриття проїздів, пішохідних доріжок та огорожі на кладовищах міста Суми;
- роботи по спилювання аварійних дерев на кладовищах;
- поточний ремонт Меморіалу Слави, Братської могили воїнів Радянської армії «Мати Батьківщина», пам'ятник воїнам Війська Польського на Центральному міському кладовищі,
- поточний ремонт пам'ятного знаку по вул. Героїв Сумщини,
- поточний ремонт пам'ятника жертвам регресій по вул. Г.Кондратьєва;
- поточний ремонт пам'ятника Гвардії генерал-майора артилерії Солодченко І.Г., пам'ятника воїнам, які загинули у ВВВ на Засумському кладовищі;

- поточний ремонт та фарбуванню лавок по вулицях міста (за 3 роки в загальній кількості 361 шт).

КП «Центр догляду за тваринами» СМР займається регулюванням чисельності тварин, в тому числі безпритульних, у м. Суми. До основних видів робіт з благоустрою Центрі відносяться: санітарний підбір трупів тварин по м. Суми; утримання тварин у притулку. За період з 2019 по 2021 рр. проведено роботи по облаштуванню майданчика для перетримки тварин, розташованого по вул. Римського-Корсакова у м. Суми: проведено огороження території притулку, влаштовано вольєри для тварин, водогін.

Відмітимо, що за рахунок коштів міського бюджету для обслуговування притулку для тварин у 2019 році для Центру було придбано автомобіль на суму 297 000,00 грн., шприцет для відлову безпритульних тварин та генератор.

Вивезення та захоронення твердих побутових відходів в м. Суми проводиться ТОВ «А-МУССОН» та ТОВ «Сервісресурс». Збирання побутових відходів на території міста здійснюється як контейнерним так й безконтейнерним методом. Обидва товариства застосовують металеві та пластикові контейнери для змішаного та роздільного збору побутових відходів. За аналізований період з 2019 по 2021 рр. з метою впровадження роздільного збору побутових відходів виконавцями послуг з вивезення та захоронення відходів на контейнерних майданчиках міста Суми встановлено 640 контейнерів для роздільного збору твердих відходів (ПЕТ пляшка, скло, папір) типу «сітка» та типу «дзвін». У ТОВ «А-МУССОН» функціонує лінія сортування відходів.

В місті Суми функціонує 7 фонтанів, а саме:

- фонтан «Садко»;
- фонтан у сквері «Покровський» (нижня та верхня тераси);
- фонтан «Європейський»;
- фонтан на вході до парку ім. І.М. Кожедуба;

- фонтан в парку «Казка»;
- фонтан між вулицями 2-га Північна, вул. Юрія Липи та пров.

Веретенівський.

Є 2 нефункціонуючих фонтани:

- фонтан по вул.Харківська в районі будинку № 3;
- фонтан по вул.Харківська в районі будинку № 23.

На жаль, роботи з відновлення роботи цих фонтанів та їх технічного обслуговування, а також покращення їх естетичного вигляду так і не було розпочато.

З метою покращення естетичного вигляду та технічного стану фонтанів в 2020 році було розпочато роботи з реконструкції фонтану «Садко».

Найважливішою складовою іміджу будь-якого міста є не лише його санітарний стан й озеленення, але й наявність сприятливого для життя людей навколишнього середовища. Останні декілька років в місті Суми високими темпами розростається інфраструктура та будівництво житлових комплексів, що призводить до порушення екологічного стану, забрудненості міста тощо. Тому основне завдання адміністрації міста та районів в місті полягає, на нашу думку, в тому, аби вивести рівень благоустрою міста на нові показники.

Благоустрій території громади являє собою багатоаспектне завдання з цілим комплексом заходів щодо озеленення території, її освітлення, організації руху транспорту та пішоходів, оздоблення малими архітектурними формами, технічну експлуатацію, ремонт та реконструкцію системи благоустрою. Вважаємо необхідним зазначити, що аналіз основних показників ефективності управління благоустроєм в місті Суми дає можливість стверджувати про досить ефективне управління вказаної сфери. Рівень благоустрою району в місті свідчить про наявність позитивної динаміки. Саме такі результати може забезпечити виконання запланованих СМР програм щодо благоустрою – відповідно це буде подальшим розвитком комфортної та впорядкованої території громади.

РОЗДІЛ III.

**МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В
СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (НА ПРИКЛАДІ
М. СУМИ)**

3.1. Шляхи вдосконалення управління благоустроєм м. Суми

Згідно із Законом України «Про благоустрій населених пунктів» (2015) фінансування державних програм благоустрою населених пунктів та програм з благоустрою об'єктів, які перебувають у державній власності, здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, а фінансування місцевих програм з благоустрою населених пунктів – за рахунок коштів відповідних територіальних громад. Однак за останні роки державне фінансування програм благоустрою населених пунктів, на жаль, не здійснювалося.

Аналіз питання програмування сфери благоустрою міста Суми дав змогу зробити висновок, що цей інструмент, на жаль, недостатньо ефективний у вирішенні існуючих проблем у цій сфері, оскільки існуючі програми суттєво відрізняються одна від одної та містять різні механізми та підходи до їх реалізації. Збереження тенденції або повного нефінансування та/або недофінансування подібних програм призводить, зрештою, до необхідності коригування завдань й продовження термінів їх виконання. Такі недоліки в реалізації програм благоустрою населених пунктів зумовлюють, на наш погляд, потребу в перегляді механізмів їх формування, реалізації, моніторингу та контролю за виконанням.

Виявлення та усунення недоліків, якими характеризується процес розроблення, узгодження, затвердження, виконання та контролю фінансування програм Сумської територіальної громади, що пов'язані із сферою благоустрою м. Суми, потрібно здійснювати в контексті підвищення ефективності програмно-цільових методів управління загалом. При формуванні програм у сфері благоустрою м. Суми необхідно, з нашої точки

зору, враховувати основні напрями сталого розвитку міста, його складові: економічну, екологічну, соціальну, а саме стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб жителів міста та захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі (Рис.3.1.):

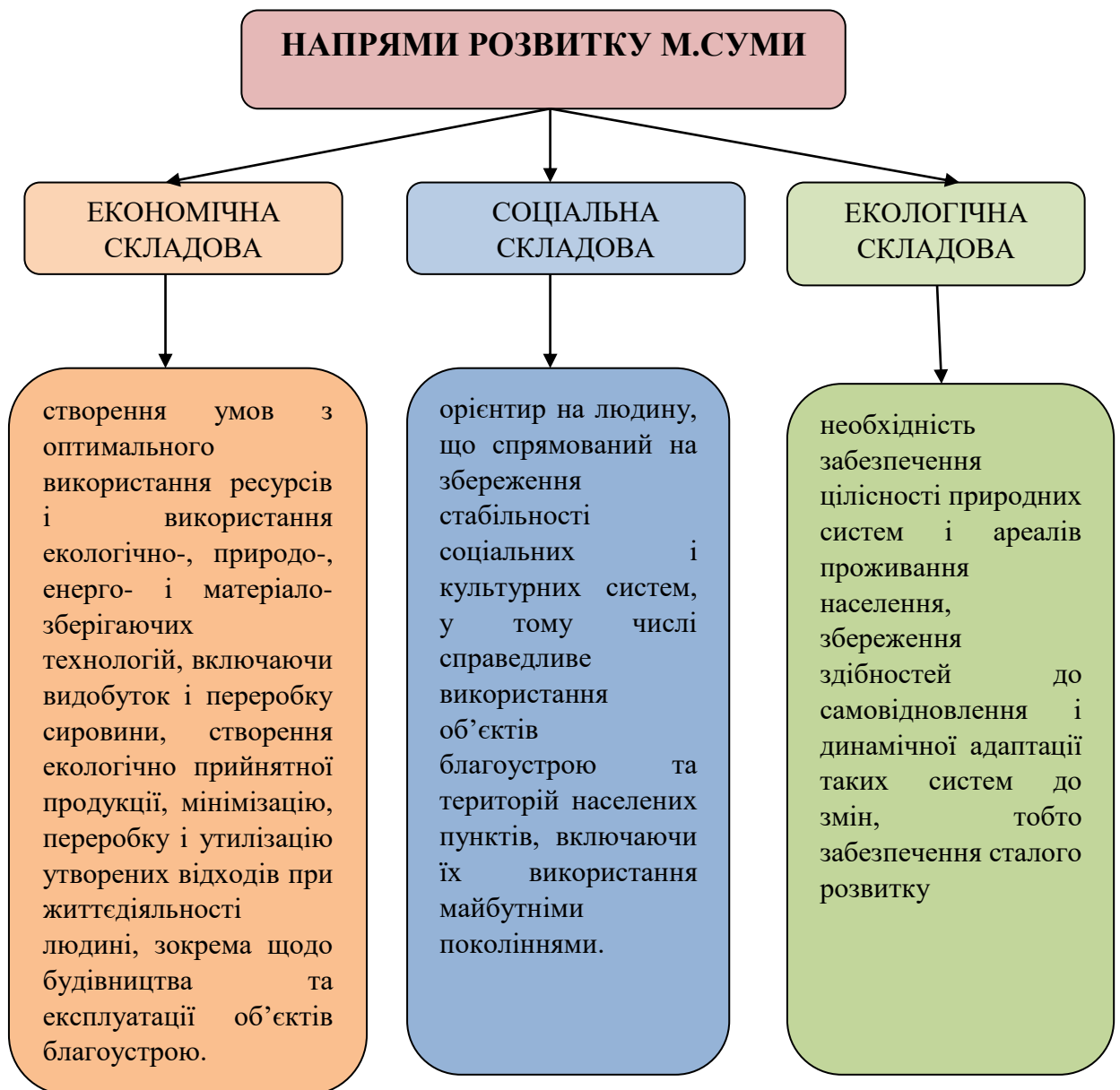

Рис.3.1. Складові формування програм у сфері благоустрою м. Суми
Джерело: узагальнено автором на основі документації Сумської міської ради

Основою проектування, будівництва та подальшої реконструкції

об'єктів комплексного благоустрою у м.Суми мають бути забезпечені на основі генерального плану міста:

- комплексні транспортні схеми;
- схеми організації дорожнього руху;
- детальні плани проектів забудови території житлових районів міста Суми;
- детальні плани мікрорайонів з урахуванням природно-кліматичних умов та містобудівних особливостей,
- експлуатаційні, екологічні та санітарні норми та правила;
- умови безпеки руху транспорту та пішоходів;
- етапність будівництва, реконструкції та капітального ремонту.

Ми вважаємо, що напрями подальшого благоустрою міста Суми мають містити:

- територіальне планування, спрямоване на створення умов для стійкого соціально-економічного розвитку обласного центру;
- створення системи управління земельними ресурсами та нерухомістю;
- поліпшення інвестиційного клімату;
- розвиток житлового будівництва всіх форм власності;
- оптимізацію систем інженерної та транспортної інфраструктур міста,
- озеленення міської території;
- умови економії ресурсів;
- умови для забезпечення населення сферою соціальних послуг;
- умови для будівництва комплексів об'єктів спортивного та культурного і обслуговування, освіти і охорони здоров'я;
- охорону навколишнього середовища;
- збереження культурної спадщини;
- запобігання надзвичайним ситуаціям.

Аналіз програм в сфері благоустрою м. Суми, представлених нами у другому розділі дослідження, дозволив нам виокремити наступні групи факторів, впливаючих на їх подальшу ефективність, які потрібно в майбутньому враховувати при створенні та виконанні Програм (Табл.3.1):

Таблиця 3.1.

Фактори ефективності програм благоустрою м. Суми

Фактори	Елементи ефективності
організаційно-управлінські	наявність та ступінь розвинутості інституцій з розробки програм благоустрою м.Суми, стан розвитку їх організаційної структури та наявність в них інформаційно-аналітичних систем управління
фінансово-економічні	стан економіки, показники інфляції, достатність фінансових ресурсів у територіальній громаді м.Суми, економічність та ефективність їх використання
нормативно-правові	норми законів, нормативно-правових актів, стандартів та технічних регламентів у сфері благоустрою
науково-технологічні	можливості використання досягнень науково-технологічного розвитку та прогресу в рамках благоустрою територіальній громаді
специфічно-територіальні	обов'язкове врахування особливостей розташування елементів благоустрою території при формуванні програм у сфері благоустрою м.Суми
політичні	прийняття відповідних рішень, політична доцільність, стабільність політичної ситуації в країні
історико-культурні	врахування історичних та культурних чинників при формуванні відповідних програм благоустрою;
інформаційні	відсутність, достатність чи недостатність, суперечливість чи об'єктивність інформації
часові	час для формування програм та строки майбутнього виконання програм благоустрою
кадрові	врахування кваліфікації та досвідченості кадрів, їх особистих здібностей, наявності моральних і матеріальних стимулів при формуванні програм в сфері благоустрою м.Суми
соціально-психологічні	мотиваційний вплив на формування програм у сфері благоустрою м.Суми з врахуванням показників

	морально-психологічної підготовленості населення, рівня зайнятості та безробіття населення міста та територіальної громади, які можуть призвести до необхідності введення певних обмежень щодо використання об'єктів благоустрою
--	--

Хочемо відзначити, що неврахування факторів будь-якої групи може спричинити суттєве зниження рівня ефективності розроблених програм благоустрою.

Відповідно, вважаємо, що визначаючи конкретні заходи з благоустрою м.Суми та обсяги їх фінансування, на наш погляд, доцільно проводити експертні та соціологічні опитування серед населення міста, а також прогнозувати діяльність у цій сфері, завдяки чому будуть прийматися збалансовані рішення. Також може застосовуватись конкурсний відбір об'єктів сфери благоустрою для фінансування за тією чи іншою програмою.

3.2.Рекомендації щодо удосконалення публічного управління в сфері благоустрою територіальних громад

Основою публічного управління в сфері благоустрою територіальних громад на сьогодні є:

- ефективне використання ресурсного та науково-виробничого потенціалу територіальної громади;
- збалансування загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів в сфері публічного управління благоустроєм;
- залучення соціально-відповідального бізнесу та громадськості до вирішення завдань благоустрою територіальної громади.

Вважаємо, що перспективними напрямками вдосконалення публічного управління сфери благоустрою територіальних громад, з урахуванням європейського досвіду, можуть стати наступні.

1. Децентралізація повноважень у сфері благоустрою територіальних громад з правом встановлення спеціальних податків, необхідних для наповнення відповідних спецфондів бюджетів територіальних громад.
2. Демократизація систем управління сферою благоустрою.
3. Запровадження нових форм управління сферою благоустрою територіальних громад, у тому числі акціонування та продажу комунальних підприємств, а також залучення неприбуткових організацій;
4. Стимулювання постійних поліпшуючих нововведень – як в управлінні сферою благоустрою територіальної громади, так і в розвитку систем відповідних об'єктів та їх технічного забезпечення.
5. Формування спеціальних фондів територіальних громад для організації конкурсів на отримання інвестицій в розвиток сфери благоустрою території громади; запровадження обов'язковості проведення конкурсних змагань у сфері благоустрою територіальних громад між виконавцями та вдосконалення правовідносин з ними, зокрема партнерських і взаємодоповнюючих - на договірній основі;
6. Запровадження в Законі України «Про житлово-комунальні послуги» (2021) комунальних послуг у сфері благоустрою територіальних громад.
7. Удосконалення законодавства щодо вимог до співпраці та концесій комунального майна у сфері благоустрою територіальних громад.
8. Удосконалення системи контролю та підвищення відповідальності перед органами державної влади та громадськістю.

Також вважаємо, що перспективними напрямками у сфері благоустрою Сумської територіальної громади, в тому числі м. Суми, можуть стати:

1. *Пристосування об'єктів та елементів благоустрою до потреб різних категорій населення.*

Об'єкти благоустрою в м.Суми повинні мати специфічні зони з різною функціональною належністю, обсяг яких необхідно чітко встановити державними будівельними нормами. Зокрема, це майданчики:

- a) ігрові;
- b) спортивні;
- c) для занять фізкультурою;
- d) для відпочинку;
- e) для господарських цілей;
- f) для вихову домашніх тварин;
- g) стоянки машин.

Сьогодні з'являються нові технології та технічні можливості, що можуть покращити функціональність таких майданчиків та елементів благоустрою, наприклад: WIFI, інтерактивні бібліотеки, зони для екстремальних видів спорту та дресирування тварин (для парків) тощо.

2. Посилення вимог до наявності та якості елементів благоустрою.

У м. Суми необхідно забезпечити захист елементів благоустрою (лави, урни, контейнери, елементи дощової каналізації (люки, решітки), бруківка, зелені насадження та ін.) від вандалізму, передчасної руйнації. Також у місті часто елементи благоустрою використовуються не за призначенням. На наш погляд, у розроблених програмах благоустрою м. Суми потрібно визначити окремі вимоги до показників якості, у тому числі антивандальні, до елементів благоустрою для різних об'єктів благоустрою, а також вимоги до їх встановлення/монтажу.

3. Застосування в якості елементів благоустрою м.Суми різних видів зелених насаджень.

Під час проектування та створення об'єктів зеленого господарства в м.Суми, та в подальшому їх утриманні, слід здійснювати ефективний підбір зелених насаджень, й зокрема деревних рослин (дерева, кущі, ліани). При цьому необхідно враховувати:

- 1) функціональне призначення зелених насаджень: формування

естетичності благоустрою населених пунктів; охорони водних джерел та пагорбів від ерозії; вітро- та шумозахист; боротьба із забрудненням повітря; формування найбільш комфортних умов праці, побуту та відпочинку населення м.Суми;

2) об'єктне призначення: насадження парків, садів, скверів; насадження житлових масивів; насадження територій промислових підприємств; насадження вздовж вулиць та доріг.

4. Установлення у сфері благоустрою м.Суми, білбордів та інших елементів направлених на виховання патріотизму та реалізації потенціалу людини.

У зв'язку з останніми політичними подіями в Україні спостерігається піднесення патріотичного духу у населення. У кольори державного прапора в м.Суми пофарбовано багато елементів благоустрою (огорожі мостів та шляхопроводів, стовпи та ін.). Цю роботу виконували волонтери під час різноманітних акцій, однак вона здійснювалась спонтанно, не завжди з дотриманням технологічних вимог до фарбування та чіткості оформлення при нанесенні фарби на елементи благоустрою.

5.Посилення свідомості населення у сфері благоустрою м.Суми.

Важливим для належного утримання території громади та об'єктів благоустрою і розвитку сфери благоустрою м.Суми є застосування інформаційно-психологічного впливу на населення міста з метою внесення змін у його поведінку та (або) світогляд.

Базовими методами інформаційно-психологічного впливу є переконання та навіювання, які необхідно комплексно використовувати для досягнення необхідної ефективності.

Основними напрямками у сфері благоустрою м.Суми, за якими має справлятися інформаційно-психологічний вплив, мають, з нашої точки зору, стати:

- незабруднення територій;
- дбайливе поводження з об'єктами та елементами благоустрою;

- охорона та збереження зелених насаджень;
- забезпечення екологічно-безпечного поводження з побутовими відходами;
- розвиток роздільного збирання побутових відходів та їх переробка;
- заощадливе використання ресурсів у цій сфері тощо.

За європейським досвідом, результативність щодо посилення свідомості у питаннях сфери благоустрою населених пунктів підвищується при здійсненні інформаційно-психологічного впливу на дітей (заняття в дитячих садочках та школах), які потім впливають на батьків, котрі забруднюють території населених пунктів, сміять, недбайливо поводять із зеленими насадженнями та іншими елементами благоустрою тощо.

ВИСНОВКИ

Метою нашого дослідження став аналіз діяльності органів місцевого самоврядування в сфері благоустрою територіальної громади в м. Суми та розробка заходів щодо її вдосконалення

Згідно меті дослідження ми вирішували його завдання.

Ми розкрили теоретичні аспекти дослідження діяльності органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад. Ми визначили, що на сьогоднішній день розробка індикаторів оцінки ефективності діяльності органів місцевого самоврядування ґрунтується на регламентованому переліку повноважень органів місцевого самоврядування поселень і районів. Тобто, показники, що оцінюють стан і динаміку соціально-економічних процесів при оцінці ефективності діяльності органів місцевого самоврядування, враховуються лише настільки, наскільки місцева влада може в рамках своїх повноважень, компетенції та ресурсів конкретно впливати на ці показники.

Потім ми провели аналіз діяльності органів місцевого самоврядування м. Суми у сфері благоустрою об'єднаної територіальної громади. Аналіз основних показників ефективності управління благоустроєм в місті Сум, представлених нами в гістограмах дослідження, дає можливість стверджувати про досить ефективне управління вказаної сфери. Рівень благоустрою району в місті свідчить про наявність позитивної динаміки.

Надалі ми висвітлили можливості вдосконалення управління благоустроєм м.Суми. Аналіз показав, що виявлення та усунення недоліків, якими характеризується процес розроблення, узгодження, затвердження, виконання та контролю фінансування програм Сумської територіальної громади, що пов'язані із сферою благоустрою м. Суми, потрібно здійснювати в контексті підвищення ефективності програмно-цільових методів управління загалом. При формуванні програм у сфері благоустрою м. Суми необхідно, з нашої точки зору, враховувати основні напрями сталого розвитку міста, його

складові: економічну, екологічну, соціальну, а саме стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб жителів міста та захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Ми вважаємо, що напрями подальшого благоустрою міста Суми мають містити: територіальне планування, спрямоване на створення умов для стійкого соціально-економічного розвитку обласного центру; створення системи управління земельними ресурсами та нерухомістю; розвиток житлового будівництва всіх форм власності; оптимізацію систем інженерної та транспортної інфраструктур міста, озеленення міської території; умови економії ресурсів.

Згідно останнього завдання дослідження ми розробили рекомендації щодо вдосконалення публічного управління в сфері благоустрою об'єднаних територіальних громад.

Ми вважаємо, що перспективними напрямками вдосконалення публічного управління сфери благоустрою територіальних громад, з урахуванням європейського досвіду, можуть стати наступні.

1. Децентралізація повноважень у сфері благоустрою територіальних громад з правом встановлення спеціальних податків, необхідних для наповнення відповідних спецфондів бюджетів територіальних громад.
2. Демократизація систем управління сферою благоустрою.
3. Запровадження нових форм управління сферою благоустрою територіальних громад, у тому числі акціонування та продажу комунальних підприємств, а також залучення неприбуткових організацій та ін..
4. Удосконалення законодавства щодо вимог до співпраці та концесій комунального майна у сфері благоустрою територіальних громад.
5. Удосконалення системи контролю та підвищення відповідальності перед органами державної влади та громадськістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акти європейського права з питань регіональної політики та місцевого самоврядування / за заг. ред. А.П. Яценюка (2007). Київ: Парлам. вид.145-155.
2. Альошина, Н.М. (2014). Територіальна громада як суб'єкт права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 22 с.
3. Бабаєв, В. М. (2010). Управління великим містом: теоретичні і прикладні аспекти : монографія. Харків : ХНАМГ.
4. Барановська, Т.М. (2017). Державна політика розвитку територіальних громад в Україні: автореф дис. ... канд. наук з держ управ. : 25..00.02. Харків, 20 с.
5. Батанов, О. В. (2020). Міське самоврядування в Україні та зарубіжних державах: порівняльно-правові аспекти: монографія. Київ: «Основа».
6. Батанов, О.В. (2021). Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні : монографія. Київ: «Основа».
7. Берданова, О. & Вакуленко, В. (2012). Стратегічне планування місцевого розвитку: практ. посіб. Київ : ТОВ «Софія-Ф».
8. Белінська, Т. О. (2019). Благоустрій територій міста: актуальні питання управління. Всеукраїнська науково-практична конференція *«Могилянські читання 2019: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»*. Тези. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 63-65.
9. Белінська, Т. О. & Євтушенко О.Н. (2019). *Європейський досвід благоустрою міст: можливості для України*. Лісабонський договір - 10 років після набуття чинності. Що змінилося у функціонуванні ЄС?. Миколаїв. 136-139.
10. Білуха, Л.А. (2017). Поняття територіальної громади та спроможної територіальної громади. *Теорія та практика державного*

управління. 1(56). С. 1-6.

11. Білянський, О. М. (2006). Організаційно-фінансовий механізм розвитку житлово-комунального господарства : дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.10.01 Харків.
12. Благоустрій міста (1995). Пер. з фр. Щ. Жупанський, С. Синиця. Київ : Основи.
13. Бодров, В. Г. & Ігнатенко, О.П. (2015). Удосконалення фінансово-економічних механізмів державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів . *Інвестиції: практика та досвід : наук.-практ. журн.* 3. 105-109.
14. Вакуленко, В. М. & Орлатий, М. К. & Ігнатенко, О. С..(2007). Управління розвитком міста: Навч. посіб. Київ: Вид- во НАДУ.
15. Герасимчук, З. В. & Поліщук, В.Г.(2011). Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика. Луцьк: РВВ ЛНТУ.
16. Добровінський, А.В. (2017). Територіальна громада як суб'єкт фінансових правовідносин. http://lsej.org.ua/5_2017/23.pdf
17. Закон України «Про благоустрій населених пунктів» (2015) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>
18. Закон України «Про відходи» (2020). Документ 187/98-ВР, чинний, поточна редакція від 16.10.2020, підстава – [124-IX](#). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text>
19. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015). Закон від 05.02.2015 №157-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
20. Закон України «Про дорожній рух» (2022). Документ 3353-XII, чинний, поточна редакція від 27.10.2022, підстава - [2438-IX](#). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>
21. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» (2021). Документ 2189-VIII, чинний, поточна редакція від 01.05.2021, підстава - [1060-IX](#) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>

22. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (2021). Документ 4004-ХІІ, чинний, поточна редакція від 14.01.2021, підстава – [1113-IX](#) . <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>

23. Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на населення» (2022). Документ 2899-IV, чинний, поточна редакція від 11.07.2022, підстава – [1978-IX](#) .<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15#Text>

24. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (2022). № [2698-IX](#) від [19.10.2022](#) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

25. Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» (2022). Документ 2866-III, чинний, поточна редакція від 03.08.2022, підстава - [2392-IX](#). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-14#Text>

26. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (2022). Документ 1264-ХІІ, чинний, поточна редакція від 10.07.2022, підстава - [2321-IX](#). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

27. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» (2022). Документ 3038-VI, чинний, поточна редакція від 27.10.2022, підстава - [2438-IX](#). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>

28. Закон України «Про рекламу» (2022). Документ 270/96-ВР, чинний, поточна редакція від 10.10.2022, підстава [2518-IX](#) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>

29. Ігнатенко, О. П. (2014). Аналіз стану та проблем в сфері благоустрою населених пунктів. *Державне управління: уосконалення та розвиток*. 6. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=734>.

30. Ігнатенко, О. П. (2012). Благоустрій територій населених пунктів: практичний посібник. Київ : СПД Ткачук Л.М.

31. Ігнатенко, О. П. (2015). Напрями та проблеми адаптації

європейського законодавства щодо правового регулювання сфери благоустрою населених пунктів . *Проблеми модернізації економіки України в контексті Угоди про асоціацію з ЄС та їх вирішення (економічний, правовий і фінансовий аспекти)* : зб. матеріалів XV Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців. Київ : УДУФМТ, 247-249.

32. Ігнатенко, О. П. (2016). Використання новітніх технологій в державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів. *Зб. наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка*. Київ : НАДУ, Вип. 2.

33. Інформаційний портал Благоустрій.ІНФО . <http://blagoustriy.info>.

34. Калашников, В.М. (2018). Організаційно-правові засади місцевого самоврядування зарубіжних країн. Дн.: ДНУ.

35. Куйбіда, В. С. & Кавер, І. К. (2006). Самоврядування територіальної громади: Монографія. Львів: Літопис.

36. Лагоднюк, О. А. (2018). Концепція формування прибуткових територій населених пунктів: автореф. дис. ... канд. техн. наук : спец. 05.24.01.

37. Логвиненко, В. І. (2009). Механізми державного управління реформуванням та розвитком підприємств житлово-комунального господарства в регіоні : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 / Донецьк.

38. Михайлишин, Л.Р. (2019). Системи місцевого управління зарубіжних країн: порівняльний аналіз: наук. дослідження / за наук. ред. О.Д. Лазор. Львів: ЛРІДУ НАДУ.

39. Осітнянко, А.П. (2011). Планування розвитку міста: Монографія. Київ: КНУБА.

40. Приходько, В.П. & Крайнік, П.І. & Грицяк, І.А. (2009). Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє . Київ: Нац. акад. держ. упр. при Президентові України.

41. Пряхін, Є.В. (2011). Благоустрій населених пунктів в Україні: правове регулювання : монографія. ред. : А. А. Черняк; Львів. держ. ун-т

внутр. справ.

42. Розвиток зеленого будівництва в містах. <http://flowerHb.ru>.
43. Розвиток озеленення в містах. <http://www.gorsad.ru>.
44. Федів, І. О. (2013). Ефективність управління ресурсами територіальних громад: метод. посіб. Львів : Папуга.
45. Шевченко, А.О. & Демиденко, В.О. (2018). Функціональна характеристика територіальних громад: проблеми теорії і практики. *Вісник Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія юрид. науки.*1. 14-18.
46. Goldberg, V. P. (2016). *Regulation and administered contracts* . The Bell Journal of Economics. 7. P. 426-452.
47. Hlner, Michael. (2019). Territorial Decentrahzation: An Obstacle to Democratic Reform in Central and Eastern Europe& In the transfers of Power: *Decentrahzation in Central and Eastern Europe, edîted by Jonathan Kîmball (Budapest: The Local Goverment and Publîc Servîce Reform Initiative), 7-42.*

ДОДАТКИ

Додаток А.

Склад Сумської територіальної громади

Сумська міська територіальна громада утворена 24 квітня 2019 року шляхом приєднання Піщанської сільської ради до Сумської міської ради.

21 жовтня 2020 року до складу Сумської міської територіальної громади включені сільські територіальні громади: Стецьківська, Битицька і Великочернечинська та утворені відповідні старостинські округи.

У складі Сумської міської територіальної громади 21 населений пункт:

Сумська міська рада

- місто Суми

Піщанський старостинський округ

- село Піщане
- село Верхнє Піщане
- село Житейське
- село Загірське
- село Кириаківщина
- село Трохименкове

Битицький старостинський округ

- село Битиця
- село Вакалівщина
- село Зелений Гай
- село Микільське
- село Пушкарівка

Великочернечинський старостинський округ

- село Велика Чернеччина
- село Вільшанка
- село Липняк

- село Хомене

Стецьківський старостинський округ

- село Стецьківка
- село Кардашівка
- село Радьківка
- село Рибці
- село Шевченкове

Центр Сумської міської територіальної громади – місто Суми.

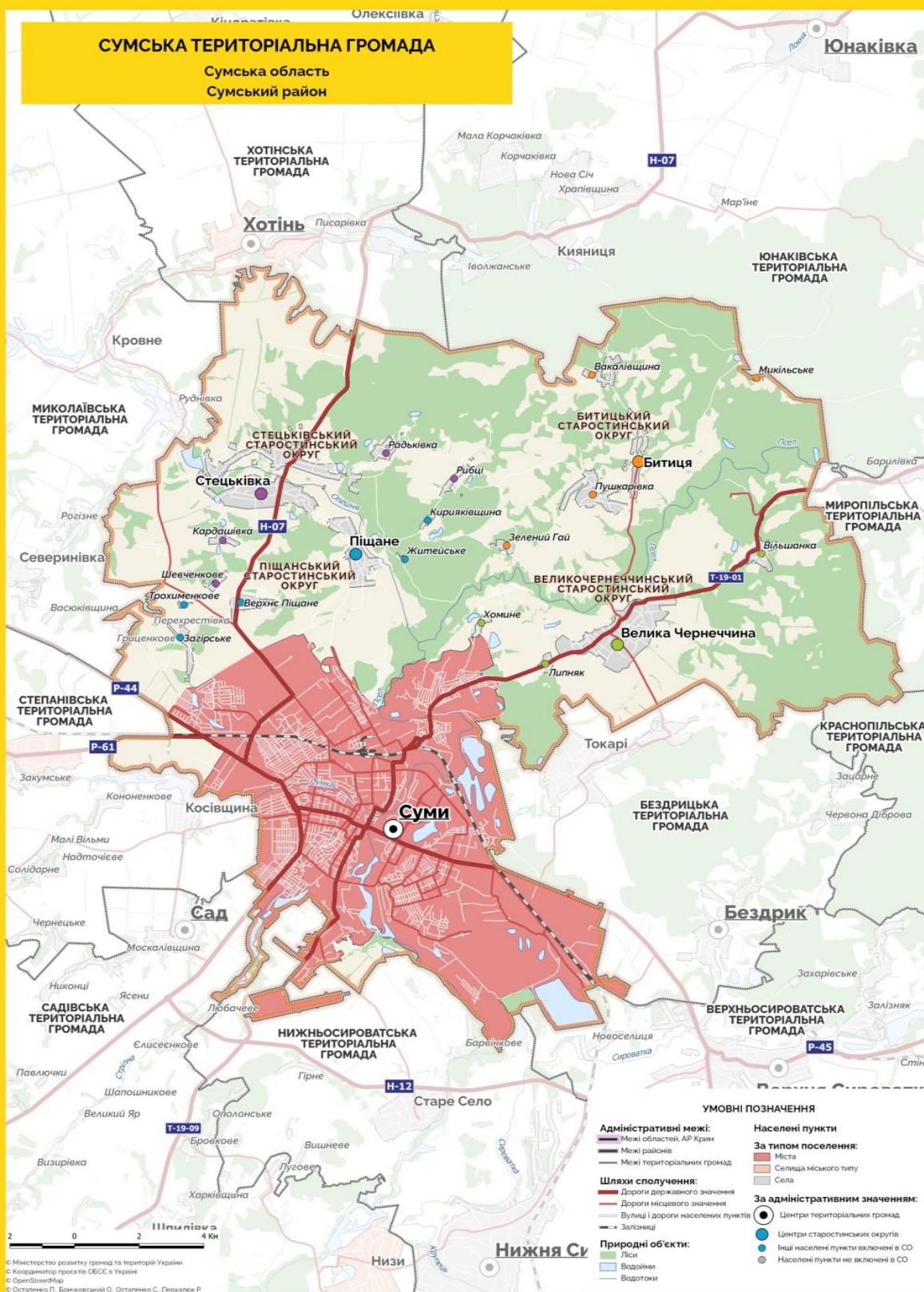
Населення – 277,5 тис. осіб (2021)

Площа – 347,9 км² (2021)

КАТОТТГ: UA59080270000073662

СУМСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Сумська область
Сумський район

© Міністерство розвитку громад та територій України
© Координатор проєкту ОБСЄ в Україні
© Oren/GeoMap
© Остапенко П., Боняковський О., Остапенко С., Перхалко Р.